

KUŞBURNUNUN HALK HEKİMLİĞİNDEKİ YERİ ve BÜNYESİNDEKİ BİLEŞENLER AÇISINDAN YARARLARI

Adnan DOĞAN¹, Ahmet KAZANKAYA², Ferit Çelik¹, Cüneyt UYAK¹

¹Y.Y.Ü. Özalp Meslek Yüksekokulu, 65800 Van

²Y.Y.Ü. Ziraat Fak. Bahçe Bitkileri Bölümü, 65080, Van

ÖZET

İlaçların yan etkilerinin daha çok görülmesinden dolayı günümüzde bazı bilinçli tüketiciler doğal yöntemlere, yani bitkisel ilaçlara yönelmişlerdir. Amerika'da vitamin destek tabletleri ve bitkisel ilaç satışı son yıllarda % 60 oranında artmış durumdadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre insanların % 80'i doğal tedaviye inanıyor. Türkiye'de de durum bundan farklı değil. Sağlıklı yaşam için vitamin, mineral ve antioksidan madde satışı ülkemizde de giderek büyüyen bir pazar durumundadır. Artık insanların yediği ve içtiğinden tat alamaması doğal olanı ve tabiiği tetiklemiş, bilim dünyasını da bu doğrultuda araştırmalara sevk etmiş durumdadır.

Kuşburnunun binlerce yıldan beri birçok kültür tarafından kullanılagelmesi insan sağlığı üzerinde olumlu etkileri sebebiyledir. Günümüzde bu bitki üzerinde yapılan yoğun ve kapsamlı bilimsel araştırmalar sonucunda hiçte küçümsenmeyecek kadar önemli bir besin kaynağı, ayrıca vitamin, mineral ve fitokimyasal maddelerce zengin olduğu ortaya çıkmıştır. Kuşburnuna olan ilgi dünyada ve Türkiye'de özellikle son yıllarda giderek artmıştır.

Araştırmalar en önemli fitokimyasalların hangileri olduğunu, kaynaklarını ve tüketilmesi önerilen miktarları henüz belirleyebilmiş değildir. Bol miktarda C vitamini almanın önemi ısrarla vurgulanmaktadır. Epidemolojik çalışmalar göstermektedir ki bitki ve meyvelerde bulunan fitokimyasal maddeler (Phytonutrients) kanser, kalp hastalıkları, sinir tahribatı gibi bazı hastalıkların tedavisinde önemli rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuşburnu, halk hekimliği, sağlık

ROSEHIP IN TRADITIONAL MEDICINE AND HEALTH BENEFITS OF THE CONTENTS

ABSTRACT

Conscious consumers have recently preferred natural methods for healing because of many side effects of drugs. Vitamin support pills and herbal medicine sales have increased in recent years at the rate of 60%. According to WHO, 80% of the population believe the natural cure. In Turkey, there is the same trend. The sale of vitamins, minerals and antioxidants has growing potential in our country. The loss of pleasant taste in our diet has headed the people to chose the natural foods. Therefore the scientific worlds has started their research activity toward this field.

The use of rosehip as a food by many civilizations for long period of time was because of health benefits. Comprehensive studies showed that rosehips are valuable food and source of vitamins, minerals and phytochemicals. In recent years, interest to rosehip has increased in all over the world including Turkey.

The type of phytochemicals, their sources and the consumption levels are the interest of the researchers and have not been set. Plenty of vitamin C consumption has been suggested. Epidemiological studies have also indicated that phytochemicals in plants and fruits play important roles in healing of same health problems such as cancer, heart diseases, destruction of neural networks.

Key words: Rosehip, Traditional Medicine, Health

Giriş

Tıbbın bugünkü kadar gelişmediği çağlarda insanlar yine hasta oluyor ve ehil bildikleri hekimlik yapan kişilere giderek tedavi oluyorlardı. Eski dünyanın Mısır ve Mezopotamya medeniyetlerinden, Hint ve Çin medeniyetlerine, Yeni Dünya'nın İnka ve Astek medeniyetlerine kadar tarihte kalmış bütün

medeniyetleri inceleyenlerin bilgi birikimlerine bakılırsa tıp her zaman revaçta olmuş bir bilim dalıdır.

Modern tıbbın çeşitli sahalarda ihtisaslaşmaya gitmesi muhakkak ki çok önemlidir. Ancak bütünü gözden kaçırma, aşırı analize ve detaya girme neticesinde, bazen problemler çözümsüz kalmaktadır. Son yıllara kadar binlerce yılın bilgi

birikimi olan birçok geleneksel anlayışa karşı çıkılmış, kesin tecrübelerle bilinen, birçok halk ilacı, değersiz görülüp dikkate alınmamıştır. Sonuçta ortaya çıkan ikilemde bir taraf modern tıbbi her şey görmüş, diğer taraf modern tıbbın gelişmelerini ve ulaştığı seviyeye gözünü kapamıştır. Günümüzde Batı'da sağlık ve tedavide alternatif tıbbın kabulünde bir ivme görülmektedir. Bilimsel manada yapılması gerekenler faydalı halk ilaçları ve değişik tedavi usullerinin, modern tıbbın ışığında yeniden incelemeye alınması, elde edilen sonuçların topluma yansıtılması gerekmektedir.

Bugün ilaç fabrikalarında imal edilen birçok ilacın bitkilere ve minerallere dayalı tarihi kökleri olduğu unutulmamalıdır. Ancak burada karıştırılmaması gereken husus, neyin, nerede ve ne miktar kullanılacağına dair hususların iyi belirlenmesidir.

Makro besinler denilen karbonhidrat, yağ ve proteinler ile sağlığımız için gerekli olan 13 adet vitamin ve 17 adet mineralin dışında fitokimyasallar denilen, bitki kaynaklı olan tabii bileşiklerin önemi yeni yeni anlaşılmaya başlanılmıştır. Fitokimyasal (fenolik bileşikler ve doğal renk maddelerinin) maddeler vitamin ve minerallerin aksine bildiğimiz manada besin olarak kabul edilmezler. Bugün çok önemli bir husus olarak, fitokimyasalların serbest radikal denen vücudumuzdaki hücrelere saldıran molekülleri zararsız hale getiren antioksidan özelliğe sahip oldukları öğrenilmiştir. Bütün dünyadaki önde gelen ilaç araştırma laboratuvarlarınca, fitokimyasallar, yaşlanmadan kansere kadar hastalıklardan korunmak için güçlü potansiyel ajanlar olarak düşünülmektedir.

Bu makalede ele alacağımız Kuşburnu; meyvesi en yüksek oranda C vitamini içeren ve azımsanmayacak doğrultuda P vitaminine sahip ve mineral maddeler açısından yüksek oranda fosfor ve potasyum içeren değerli bir meyvedir. Bunun yanı sıra fitokimyasallar da içermektedir. Çekirdeklerindeki %6.92-8.60 oranında yağ ve % 2 oranında eterik yağ içeriği açısından beslenme ve sağlıkta kullanılabilirliği ve gün geçtikçe kullanım alanlarının genişlemesi dikkatleri kuşburnu üzerine çekmektedir.

Kuşburnunun İlaç Olarak Kullanım Tarihiçesi

Gülün yabanisi olan kuşburnu çok eski zamanlardan beri, dini törenlerde, kozmetik, parfüm sanayisinde ve ilaç yapımı için

kullanılmaktadır. Değişik türleri Yunanlılar, Romalılar ve Persler tarafından ilaç olarak kullanılmıştır. M.S. 77'de Pliny, güllerle hazırlanan preparatlara olumlu cevap veren 32 farklı hastalık kaydetmiştir. *R. Gallicia var. officinalis* ve *R. damascena* ortaçağda ilaç olarak kullanılmak üzere yaygın olarak yetiştirilmiştir. Doğuya özgü türlerden *R. Laevigata* ilk olarak Çin tıp literatüründe M.S. 470'de tespit edilmiş ve 1759 yılında "East India Company" tarafından Georgia'ya taşınmıştır. Daha az ve nadir rastlanan bir tür olan *R. rugosa*'dan ilk olarak Ming Hanedanlığı döneminde (M.S. 1368-1644) "Food as Materia Medica"da bahsedilmiştir. *R. rugosa* 19. yüzyılda anavatanı olan Japonya ve Çin'in doğusundan Avrupa, Amerika ve Avustralya'ya taşınmıştır. Kırmızı gül taç yaprakları, ilaçlar için aroma verici ve kanı durdurucu olarak 1930'lara kadar "British Pharmacopoeia"da listelenmiştir (Türkben, 2003).

M.Ö. Akdeniz ülkelerinde saflık ve temizliğin simgesi olarak yetiştirilmiş. Mısırdaki yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Romalılar çiçeğini karın ağrıları için ilaç olarak kullanmışlar, Hipokrat zamanında iltihaplara karşı, Ortaçağ'da ve daha sonraki dönemlerde ise kan tükürmelere, dişeti kanamalarına, böbrek ve safra taşlarına, tenyaya, yılanlık hastalığına karşı kullanılmıştır (Baytop 1984, 1999).

Binlerce yıl öncesinde kuşburnunun Skorbit hastalığının tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir. Kuşburnu geçmişten günümüze tüm Anadolu'da halkın faydalandığı bitkiler içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Kuşburnunun İçeriği, Besin Değeri ve Sağlığa Faydaları

Kuşburnunun içeriği ve besin öğeleri Çizelge 1'de verilmiştir. Kuşburnu (meyvesi) en yüksek oranda C vitamini içeren meyve olarak kabul edilmesi yanında, P vitamini (Permeabilite vitamini) kaynağıdır. Ayrıca karoten, B₁ B₂, E ve K vitaminleri de içermektedir. Mineral madde yönünden de zengin olup yapısında potasyum, sodyum, kalsiyum, magnezyum, fosfor, demir, mangan, bakır, çinko gibi kanyonlar yanında, sülfat, klorür, nitrat gibi anyonlar da bulunmaktadır. İçerdiği şekerin büyük bir kısmını indirgen şekerler oluştururken sakkaroz daha az miktarlarda bulunmaktadır. Çoğunu suda çözünen (%20.05-48.1) kısmın oluşturduğu kuru madde oranı yüksek (%29.92-59) sayılabilecek

bir meyvedir. Bileşimindeki organik asitlerden malik, sitrik asit ve asetik asit bulunmaktadır. pH değeri ise 3.7-4.4 arasında değişmektedir (Yıldız, H., Nergiz, C., 1996).

İnsan vücudu askorbik asit sentezi yapamaz, dolayısıyla dışarıdan almak zorundadır. Aynı zamanda vücudun miktar olarak en fazla gereksinim duyduğu vitamin C vitamindir. Günlük alınması önerilen miktar çeşitli etkenlere bağlı olarak 35-100 mg arasında değişmektedir (Aurand, 1987). Kuşburnu meyvesinin C vitamini içeriği üzerine değişik ülkelerde pek çok araştırma yapılmıştır. 100 g kuşburnunda 200-5000 mg C vitamini bulunmaktadır. (Ötleş, 1987). Aynı zamanda pro A vitamini olan karoten, B vitaminleri kompleksi ve K vitamini yönünden de mükemmel bir kaynak sayılır (Tuer, 1989, Cemeroğlu, 1982).

Çizelge 1. Kuşburnunun besin öğeleri*

Su, (%)	41.0-70.08	B1 vitamini, (mg/100g)	120
Toplam kuru madde, (%)	29.92-59.0	B2 vitamini, (mg/100g)	7
Suda çözünür kuru madde, (%)	20.05-48.1	Karotenoid, (mg/100g)	3.8
Toplam asit (Malik a.), (%)	0.95-4.0	Kül, (%)	2
Toplam şeker, (%)	8.68-22.44	Kalsiyum, (ppm)	99-342
İndirgen şeker, (%)	7.55-21.29	Fosfor, (ppm)	1100-3320
Sakkaroz, (%)	1.08-2.01	Potasyum (ppm)	4203
Selüloz, (%)	2	Sodyum, (ppm)	18
Protein, (%)	8.58-11.45	Magnezyum, (ppm)	152
C vitamini, (mg/100g)	200-5000	Mangan, (ppm)	880
P vitamini, (mg/100g)	1320-3320	Demir, (ppm)	21
K vitamini, (mg/100g)	0.022-0.080	Bakır, (ppm)	3.2
		Çinko, (ppm)	1.9

* Yıldız, H., Nergiz, C., 1996

Kuşburnunda polifenol grubu bileşikler, malik asit, pektin, proantosyanidin ve doymamış yağ asitleri ile eterik yağları da bünyelerinde barındırmaktadırlar. Polifenol grubu bileşikler; karotenoid, kateşin, izokversitrinler bulunur. Bu doğal bileşenler yüksek antioksidant aktivitesine sahiptirler. Polifenoller bağışıklık sistemini geliştirir, kilo veririr, kolesterolü düşürürler. Serbest radikalleri bloke ederek, kanser hücrelerinin büyümesini engellerler. (Halliwell, 1997, Hasidoko, 1996).

Malik asit; Yumuşak doku romatizmasından ızdırap çeken insanlarda malik asit eksikliği belirlenmiş bunun için bitkisel herbalistler günlük bir bardak kuşburnu çayı içmeyi tavsiye etmişlerdir. Proantosyanidin; antiviral ve kalp hastalıklarına ve kansere karşı potansiyel bir koruyucu olarak kabul edilmektedir (Xiangqun Gao ve ark, 2000).

Pektin ise laktatif etkiye sahip olduğundan, kabızlığı gidererek ve sindirimi hızlandırır.

Bioflavonoidler olarak da bilinen P vitamini (permeabilite vitamini) yönünden oldukça zengin olup 100 g kuşburnunda 1100-3320 mg P vitamini vardır (Fisheris, 1969; Ötleş, 1987). A vitamini aktivitesi bitkisel kaynaklı gıdalarda sadece karotenoidler oluşturmaktadır. Kuşburnunda çok sayıda karotenoid olduğu tesbit edilmiştir. Toplam karotenoid miktarı ise 3.8 mg/100 g olarak bulunmuştur (Fisheris, 1969; Marki-Fischer, 1983). K vitamini içeriği ise 0.022-0.080 mg/100 g'dır. Bunların yanında kuşburnu 120 mg/100g B₁ vitamini ve 7 mg/100 g B₂ vitamini içermektedir (Erenberk, 1989).

Mineral maddeler insan bünyesi için vazgeçilmez bir besin öğesidir. Kuşburnu özellikle fosfor ve potasyum elementleri bakımından oldukça zengin olmakla birlikte, mangan, kalsiyum ve magnezyum açısından faydalanılabilecek kaynak niteliğindedir.

Yağ bileşimi bakımından ise çekirdekleri % 10 kadar yağ içerir. Bunların % 0.3 esansiyel yağlardır. Yüksek oranda doymamış yağ asitleri (% 15-20 oleik, % 44-50 linoleik, % 30-35 linolenik ve % 2 araşidonik asit) içerdikleri anlaşılmıştır. Bu yağ asitleri yaşlanmadan kaynaklanan yüzdeki lekelerin, beneklerin, akne izlerinin kaybolmasına/azalmasına yardımcı olur ve yaşlanma belirtilerini azaltır. (D'amelio 1999). Yağın herhangi bir yan etkisi olmadığı araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Kuşburnu yağı makyaj ürünlerinde cildin yenilenmesinde yardımcı olarak kullanılır. Kozmetik firmaları kuşburnu çekirdek yağının kullanıldığı birçok ürün geliştirmiş ve piyasaya sunmuşlardır.

Kuşburnu (*Rosa spp*) uzun yıllardan beri bitkisel çay, vitamin destekleyici ve gıda bileşenleri olarak bir çok ülkede C vitamini bakımından zengin olduğu için kullanılmaktadır. Askorbik asidin yanı sıra kuşburnu karotenoid ve fenolik maddelerce zengindir. Bu maddeler

beslenmemizde önemli olan antioksidant maddelerdir (Razunkles ve ark 1989, Mikanagi ve ark 1995, Hashidoko, 1996). Sağlıklı beslenme için kuşburnunun doğal antioksidant kaynağı olarak diyetlerde kullanılabileceği ifade edilmektedir (Lan Su ve ark. 2005).

Günümüzde Vitamin C, Vitamin E, karotenoidler ve diğer fenolik bileşikler gibi antioksidant maddeler insan vücudunu serbest radikallerin zararına karşı korunmasında yardımcı oldukları kabul edilmektedir (Halliwell, 1997). Olsson ve Gustavsson, antioksidant kapasite ile kanser hücrelerini engelleme potansiyeli arasında ilişkinin olduğunu ifade etmektedirler (Olsson ve Gustavsson 2004). Son yıllarda doğal antioksidanlar sahip oldukları sağlığı iyileştirici potansiyelleri, hastalıklardan koruyucu özellikleri sağlık açısından güvenilirliği ve tüketiciler açısından kabul edilebilirliği nedeni ile oldukça rağbet görmektedir (Lan Su ve ark. 2005).

Kuşburnunun fenolik maddeler açısından zengin olduğunu son yıllarda yapılan çalışmalar doğrulamaktadır. Kuşburnundaki temel fenolik maddelerin miktarı 84.6-174.8 mg/g olarak belirlenmiştir. Fenolik maddeler açısından kuş üzümünden (3.61-4.35 mg/g), yaban mersinininden (2.70-3.48 mg/g), çilekten (1.61-2.94 mg/g), Ahudududan (2.7-3.03 mg/g) oldukça zengindir (Heinonen ve ark. 1998).

Toplam karotenoid maddelerinin miktarı ortalama 0.18 mg/g civarındadır. Bunların içinde önemli olanlar likopen, beta karoten, beta kriptoksantin, rubiksantin, zeaksantindir (Xiangqun ve ark. 2000). Kuşburnu meyvelerindeki likopen miktarlarının belirlenmesiyle ilgili yapılan çalışmada 1.29-3.52 mg/g aralığında bulunduğu tespit edilmiştir (Volker ve ark. 2003).

Kuşburnu kullanımının dokulardaki sertleşmelere ve kemik erimesine iyi geldiği tespit edilmiştir. 94 hastaya günlük 5 g olmak üzere üç ay boyunca verilmiş ağrılarında ve sertliklerinde ciddi düzelmeler görülmüş ve aldıkları ağrı kesicilerin oranlarında da azalma olmuştur (Scan J. Rheumatol, 2005)

Chrubasic ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada *R. Canina* türüne ait çekirdeği ile birlikte öğütülmüş meyvelerinin sentetik ağrı kesicilerle birlikte kullanılmasıyla kemik erimesinden kaynaklanan ağrıların azaltılmasında etkili olabileceği ifade

edilmektedir. Ayrıca kuşburnunun şişkinlik parametrelerinin *in vivo* olarak azalttığı gözlemlenmiştir (Deals-Rakotoarison ve ark 2002).

Kuşburnu ve çekirdeğinin halk hekimliğinde; soğuk algınlığı ve gripal enfeksiyonlardan korunulmasında, bulaşıcı hastalıklarda, profilaksi ve C vitamini eksikliğinin tedavisinde, ateş, genel yorgunluk bitkinlik sırasında, immün sistemin güçlendirilmesi, gastrik spazmı, gastrik asit eksikliğinde, ülserden kaynaklanan şişkinliğin önlenmesinde, bağırsak hastalıklarında ve ishalin önlenmesinde, safra kesesi taşlarının önlenmesinde, idrar yollarındaki sıkıntılarda, vücut ödemlerinde, böbrekler için bir tonik olarak, idrar söktürücü olarak, gut hastalığında, ürik asit metabolizma bozukluklarında, kireçlenmelerde, siyatiklerde, diyabetlerde, uygun olmayan kan dolaşımında, kanamayı durdurucu olarak, karaciğer hastalıklarında ve göz banyosu olarak kullanılabileceği ifade edilmektedir (Blumental, 1998).

Kuşburnunun Kullanılmasında Fayda Görülen Hastalıklar

Kuşburnunun halk hekimliğinde kullanım alanlarının nereler olduğunu araştırdığımızda gerek internette, gerek bilimsel çalışma ve tebliğlerde, gerekse şifalı bitkiler kitaplarında oldukça fazla bilgiyle karşılaştık (Çizelge 2). Gördüğümüz tablo kuşburnu adına sevindiriciydi. Halk hekimliğinde ilaç (drog) olarak farklı hastalıklarda en fazla kullanılan bitkiler incelendiğinde kuşburnu ilk on içerisinde yer almaktadır. Kuşburnu meyvesi, yaprağı ve çiçeği kullanılarak yaklaşık 72-85 farklı hastalığın tedavi edilebileceği bir çok kaynakta ifade edilmektedir.

Kuşburnunun farklı organlarda göre kullanımı, faydaları ve hastalıklara karşı olumlu etkilerinin olduğu aşağıda ifade edilmektedir.

Göz: Gözleri kuvvetlendirir, gece körlüğünü önler

Kulak Burun Boğaz: Grip, sekresyonun azaltılmasında, solunum yolları enfeksiyonunda, öksürükte kullanılır.

Dahiliye: Genel enfeksiyonlarda, kabızlıkta, safra kesesi, böbrek ve mesane rahatsızlıklarında, idrar söktürücü olarak kullanılır. Romatizmada ve bulaşıcı hastalıklara iyi gelir. İştah açar, vücudun yaşlanmasını geciktirir. Karaciğer iltihabını giderir. Tansiyonu düzenler.

Hemoroitte, gut hastalığında, mide kramplarında ve ülserde kullanılır. Kurt düşürür.

Ortopedi: Kemik kırılmalarında, raşitizmde, vücudun bağ dokularını güçlendirmede kullanılır.

Cildiye: İrinli yaralarda, selülitte, akne ve cilt bozukluğunun giderilmesinde, yara iyileştirici olarak ve yanıklarda kullanılır.

Kadın Hastalıkları: Kanser ve bazı rahim hastalıklarında, kanamalarda, hamilelik dönemindeki kramplarda ve menapozda kullanılmaktadır.

Çizelge 2. Kuşburnunun Halk Hekimliğinde Kullanılış Şekilleri

Kullanım Şekli	Görülen Faydalar
Taze Kuşburnu	Çekirdekleriyle taze olarak yenen kuşburnu barsak solucanlarını düşürür.
Çay+Marmelat+Meyve Suyu+Macunu Macun: Kuşburnu meyvesi toz haline getirilerek balla karıştırılır.	Büzücü, kabız yapıcı olduğundan ishalde faydalıdır. Böbrek ve idrar yolu taşları ve kumlarında, kanlı idrarda, gut hastalığında, rahim kanamasında, mide kramplarında, yağlı yemeklere karşı duyarlılık durumlarında kullanılır. Skorbüt hastalığında kullanılır. Bünyeyi güçlendirici, idrar söktürücü, yara iyileştiricidir ve kanı temizleyicidir.
Su ve Marmelatı (Şekerlendirilmemiş)	Şeker hastalığına karşı kullanılır
Çay Hazırlanışı :Bir tatlı kaşığı ince kıyılmış kuşburnu kabuğu, orta boy 1 su bardağı soğuk suya eklenir, hafif ısıda kaynama derecesine kadar ısıtılır, 10 dakika kaynatılır ve süzülür. Veya aynı miktar, kaynar derecede sıcak suyla haşlanır, 10-15 dakika demlendirildikten sonra süzülür. Balla tatlandırılabilir. Günde 2-3 bardak kuşburnu çayı yeterlidir. Ateşli hastalıkların tamamında şekerli ve tatlı yiyeceklerden uzak durmak gerekir unutmayın	Ateşli hastalıklarda serinletici ve güçlendirici olarak, safra kesesi, böbrek ve mesane rahatsızlıklarına karşı başarılıdır. Ayrıca böbrek üstü bezlerini çok olumlu etkileyerek önemli hormonların üretimine destek sağladığı ifade edilmektedir. Soğuk algınlığı, grip, nezle, öksürük, halsiz ve bitkinliğe karşı faydalıdır.
Dallarındaki yumrulardan kaynatılarak hazırlanan çay	Kanser ve bazı rahim hastalıklarında kullanılmaktadır.
Yaprak ve Çiçeği Kuşburnu çiçeklerini ve yapraklarını haşlayıp kompres yapılır. Yanıklarda bal ilave edilerek kullanılır	Ufak çaplı yaralar ve yanıklarda
Kuşburnu Esansı Dahilen bir fincan suya 3-4 damla damlatılarak sabah-akşam içilir.	Soğuk algınlığı, öksürük, nezle ve grip için faydalıdır
Kuşburnu Yağı	Cilt koruyucu, yaşlanmayı geciktirici, gençleştirici, kırışık önleyici (özellikle göz ve ağız çevresi) güneş ve sert hava iklimlerinde koruyucu, yaralanmış dokuları iyileştirici ve kalınlaştırıcı. Yüzdeki lekeleri giderici, pigmentasyonu azaltıcı, kılcal damar çatlaklarını önleyici, sivilcelerden koruyucu etkiye sahiptir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuşburnunda hiçbir şekilde insan sağlığına zararlı pestisit ve ağır metallerin bulunmayışı önemini bir kat daha arttırmıştır. Böylelikle bebekler için üretilen mama ve gıdalarda kullanılabilme özelliğini sağlamıştır (Kostic 1994).

Yapay katkı maddesi kullanılmadan hazırlanan besin maddelerinin giderek önem kazandığı günümüzde pek çok ürünün besin değerini ve lezzetini geliştirmek amacıyla kuşburnunun uygun olması gıda teknolojisi bakımından çok önemlidir. Aynı zamanda

Endokrin: Pankreası ikaz ederek insülin salgısını sağlar. Şeker hastalığında etkilidir. Böbrek üstü bezlerini uyarak önemli hormonların üretimine destek olur.

Hematoloji: Kanı inceltir, kan devir daimini hızlandırır, toksinleri çözer. Çeşitli kanamalarda (hemorojik diatez), kansızlıkta, etkin kan temizleyici olarak kullanılır. Damar cidarlarının sağlam olmasını sağlar. Damar sertliğini azaltır.

Psikiyatri: Kavrama yeteneği ve beyin fonksiyonlarını güçlendirir. Öz güvenin artmasını sağlar. Stres için kullanımı tavsiye edilmektedir.

ülkemizin pek çok yöresinde yetiştirilebilmesi kuşburnunun gıda sanayii ve ülke ekonomisine büyük katkılar sağlayabileceği sonucuna götürmektedir.

Günümüz insanının hızlı yaşam ritmi, arzu ve isteklerine kavuşmak için daha çok çalışması, beslenmesini ve dinlenmesini bu uğurda göz ardı etmesi nedeniyle yorgunluk ve stresle baş edebilmek için multivitamin-multimineral ve bitkisel kökenli bazı beslenme destekleri alma zorunluluğu hissetmektedir. İlaç endüstrisinde vitamin, mineral ve kan yapıcı ilaçların kullanım oranları % 6,5-8 civarında olduğu görülmektedir.

Bunun parasal karşılığı milyarlarca dolar seviyesindedir ki bu parasal miktar bir çok ürün geliştirmeye sebep olacak ve bu pazarın daha da gelişeceği sinyallerini vermektedir.

Günümüzde hormon, ağır metal ve pestisit içermeyen tamamen doğal olan ürünlere ilgi artmaktadır. Refah seviyesinin yükselmesiyle birlikte, bilhassa gelişmiş ülkelerde, görülen birçok hastalıklardan dolayı beslenme alışkanlıkları yeniden irdelenmekte, kesinlikle doğal olan gıdalar tercih edilmektedir. Aynı zamanda alternatif tıpta görülen faydalı etkiler insanlığa doğayı yeniden keşfe davet etmektedir. Kuşburnunu bu açıdan incelediğimizde birçok faydalarının olduğu görülmektedir. Kuşburnu, birtakım bitkisel ilaçlara kaynak teşkil edebilecek vasıftadır.

Kuşburnu, ülkemizin hemen hemen her yerinde vasıfsız arazilerde dahi yetişebilen karakterdedir. Ülkemiz insanın bilhassa İç Anadolu, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kişi başına düşen milli gelirden aldıkları pay düşüktür. Bu yörelerdeki insanların gerek kendi beslenme ve sağlıklarının korunmasında gerekse kuşburnundan birçok ürünler elde etme yöntemlerinin geliştirilmesi standart çeşitlerin yaygınlaştırılması sağlanarak hem bölge hem de ülke ekonomisine katkı sağlayabilecek düzeyde olduğundan üzerinde derinlemesine birçok çalışmanın yapılmasına ve yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Anon. (1998) Rose canina L. In Hager Handbuch der Pharmazeutischen Praxis, 5th edn. Band 4, Hansel Ri Keller K., R. mpler H., Schneider G(eds), Springer-Verlag: Berlin, Heidelberg, New York, 3:447-452
- Aurand L., W., Woods, A.E., Wells M.R., (1987) Food Composition and Analysis AVI, New-York.
- Baytop T., (1984) Türkiye'de Bitkiler ve Tedavi İ. Ü. Eczacılık Fakültesi Yayınları, No:40 İstanbul.
- Baytop T., (1999) Türkiye'de Bitkiler İle Tedavi (Geçmişte ve Bugün) İ.Ü. Eczacılık Fakültesi, Nobel Tıp Kştapevleri, 480 s.
- Blumenthal M., 1998. The Complete Getman Commission E Monography. The American Botanical Council: Austin Texas, 368-369.
- Böhm, V., Fröhlich K., and Bitsch R., (2003) Rosehip – a "new" source of lycopene? Molecular Aspects of Medicine 24(2003) 385-389.
- Cemeroğlu B., (1982) Meyve Suyu Üretim Teknolojisi. Teknik Basım San. Matbasii Ankara.
- Chrubasik C., Duke R. K., and Chrubasik S.,(2006) The Evidence for Clinical Efficacy of Rose Hip and Seed: A Systemitic Review. Phytotherapy research Phytother Res. 20. 1-3.
- D'Amelio Sr. Franks S., (1999) Botanicals: A Phytocosmetic desk reference, CRC Press.

- Daels-Rakotoarion DA., Gressier B., Troitin F., et al.,(2002) Effects of Rosa cana fruit extract on neutrophil respiratory burst Phytother Res 16:157-161.
- Diplock A., Charleux J., Grozier-Willi G., Kok K., Rice-Evans C., Roberfroitt M., Stahl W., andVina-Ribers J., Functional food sciences and defence against reactive oxidative species. Br.J. Nutr 80 (Suppl 1):77-82 (1998).
- Erenberk H.,(1989) Kuşburnu. TÜBİTAK Bilim ve Teknik 22 (265) S:42-43.
- Fisheris, L.E., Benyushite, S.T. Vaicenavichenei M.I., (1969) New products made of unusal raw-materyals. Konservnaya i Ovoshchesushil'naya Promyshlennost (8), S:16-19.
- Gao, X., Bjork, L., Trajkovski, V., and Uggla, M., (2000) Evaluation of antioxidant activities of rosehip ethanol extracts in different test system. Journal of the science of food and agriculture. 80, 2021-2027.
- Halliwell B., (1997) Antioxidant and human disease: ageneral introduction. Nutr Rev 55:44-52.
- Hashidoko Y., (1996) The phytochemistry of Rosa rugosa. Phytocchemistry 43:535-549.
- Heinonen M., Meyer A., and Frankel E., Antioxidant activity of some oxidation . J. Agric Food Chem 46:41074112 (1998).
- Kostic. S. (1994). Nutritiva value of rose hips and its usability in baby food vitaminization. Review of research work at the Faculty of Agr. 39(1):67-71.
- Lan Su, Jun-Jie Yin, Deny Charles, Kequan Zhou, Jeffrey Moore, Liangli (Lucy) Yu, 2005. Total phenolic contents, chelating capacities, and radical-scavenging properties of black peppercorn, nutmeg, rosehip cinnamon and oregano leaf. Food Chemistry. www.sciencedirect.com.
- Marki-Fsher, E., Marti, V., Buchecker, R., Eugster, C.H., 1983. Carotenoids from the hip of rosa pomifera. Acta 66(2), S:494-513.
- Mikanagi Y., Yokoi M., Ueda Y., and Saito N., (1995) Flowerflavonol and anthocyanin distribution in subgenus. Rosa. Biochem Syst. Ecol 23:183-200.
- Olsson, M. E. And Gustavsson. K. E., (2004) Inhibition of cancer cell proliferation in vitro by fruit and berry extracts and correlations with antioxidant levels. Journal of Agricultural and Food Chemistry 52, 7264-7271.
- Ötleş, S., Çolakoğlu, M., (1987) Vitaminler yönünden önemli bulunan gıdalar. Ege Ün. Müh. Fak. Seri: B Gıda Müh. C:5, Sayı:2, S:119-131.
- Razungles A., Osamianski J. And Sapis JC, Determination of carotenoids in fruits of rosa sp (R. Canina and R. rugosa) and of chokeberry (Aronia melanocarpa). J. Food Sci 54:774-775 (1989).
- Scand J Rheumatol (2005) Jul-Aug; 34(4):302-8.
- Tuer D.F., Russel P., (1989) The Nutrition and Healty Encyclopedia, second ed., Von Nostrand Reinhold. New-York, S:469.
- Türkben, C., 2003. "Kuşburnu" Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.
- Yamankaradeniz, R., 1982. Erzurum Yöresinde Doğal olarak Yetişen Kuşburnunun Bileşimi ve Değerlendirme Olanakları Üzerinde Araştırmalar (Doktora Tezi), Atatürk Üniv.Fen Bilimleri Enst., Erzurum.
- Yıldız H., Nergiz C., (1996) Bir gıda maddesi olarak kuşburnu. Kuşburnu Sempozyumu 5-6 Eylül 1996 Gümüşhane.